

بررسی اصول، جایگاه، و رویکردهای عدالت ترمیمی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۲/۱۷، تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۵/۲۶)

ابوطالب مرادی میرشکاری^۱

پژوهشگر. مشاوره حقوقی و دانشجوی کارشناسی حقوق از دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس.

مریم رنجبر^۲

پژوهشگر. و دانشجوی کارشناسی حقوق از دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس.

فاطمه مرشدی^۳

پژوهشگر دانشجوی کارشناسی حقوق از دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس.

چکیده

عدالت ترمیمی روشی برای ایجاد عدالت کیفری است. که در آن یکی از پاسخ‌های مربوط به جرم که توسط مجرم صورت پذیرفته است، مثل سازماندهی ملاقات بین قربانی و بزهکار، گاه با نمایندگان جامعه گسترده‌تر است. هدف این است که آنها تجربه خود را از آنچه اتفاق افتاده به اشتراک بگذارند. درباره‌ی اینکه چه کسی و چگونه از این جنایت آسیب دیده‌است. بحث کنند و برای آنچه مجرم می‌تواند برای ترمیم آسیب ناشی از جرم انجام دهد توافق کنند. این ممکن است شامل پرداخت پول از مجرم به قربانی، عذرخواهی و جبران خسارات دیگر و سایر اقدامات برای جبران خسارت به آسیب دیدگان و جلوگیری از آسیب رساندن مجرم در آینده باشد. عدالت ترمیمی فرایندی است برای درگیر نمودن کسانی که دارای سهمی در یک جرم خاص هستند تا به طریق جمعی نسبت به تعیین و توجه به

^۱ نویسنده مسئول

^۱ abootalebmoradi۱۲۴۴@gmail.com

^۲ Mranjbar۶۷۸@gmail.com

^۳ Fmorshedi۸۲@gmail.com

صدمات، زیان ها، نیازها، تعهدات جهت التیام، بهبود بخشیدن و راست گردانیدن امور به اندازه ای که امکان پذیر است اقدام نمایند.

واژگان کلیدی: عدالت ترمیمی، بزه دیده، عدالت کیفری، جبران خسارت، توسعه عدالت

بخش اول: تاریخچه عدالت ترمیمی

- تاریخچه عدالت ترمیمی در اروپا:

عدالت ترمیمی در اروپا در طول چند دهه گذشته به طور قابل توجهی تکامل یافته و به عنوان رویکردی ارزشمند برای رسیدگی به جرم و درگیری شناخته شده است. در اینجا یک مرور کلی از تاریخچه و توسعه آن ارائه شده است:

- ریشه‌ها و توسعه اولیه

۱. عملکردهای سنتی: عدالت ترمیمی ریشه در شیوه‌های سنتی و بومی در سراسر اروپا دارد. بسیاری از این شیوه‌ها بر مشارکت جامعه و جبران خسارت به جای تنبیه تأکید داشتند. به عنوان مثال، در جوامع اولیه شمال اروپا، انجمن‌هایی به نام "تینگ" در حل و فصل اختلافات نقش داشتند و مفهوم "ویردگلد" (نوعی غرامت) رایج بود.

۲. احیای مدرن: احیای مدرن عدالت ترمیمی در اروپا در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ آغاز شد که تحت تأثیر جنبش‌های مشابه در آمریکای شمالی بود. در این دوره، نارضایتی از سیستم عدالت کیفری متعارف که اغلب بر مجازات تأکید می‌کرد، افزایش یافت.

- تحولات کلیدی

۱. میانجی‌گری بین قربانی و مجرم: یکی از اولین و مهم‌ترین تحولات،

راه‌اندازی برنامه‌های میانجی‌گری بین قربانی و مجرم بود. اولین برنامه رسمی در اروپا در سال ۱۹۸۵ در کترینگ، انگلستان آغاز شد. این ابتکار فرصتی برای قربانیان و مجرمان فراهم کرد تا به گفتگو بپردازند و به سمت مصالحه و جبران خسارت متقابل توافق شده حرکت کنند.

۲. حمایت قانونگذاری و سیاستی: چندین کشور اروپایی شروع به تلفیق اصول عدالت ترمیمی در سیستم‌های قانونی خود کردند. به عنوان مثال، در دهه ۱۹۹۰، اتریش میانجی‌گری بین قربانی و مجرم را به عنوان یک اقدام جایگزین در عدالت نوجوانان معرفی کرد. به همین ترتیب، نروژ و فنلاند نیز شیوه‌های ترمیمی را در چارچوب‌های قانونی خود ادغام کردند.

۳. فروم اروپایی عدالت ترمیمی (EFRJ): این فروم که در سال ۲۰۰۰ تأسیس شد، نقش مهمی در ترویج عدالت ترمیمی در سراسر اروپا ایفا کرده است. این سازمان به عنوان یک شبکه و گروه مدافع، از پژوهش، توسعه سیاست‌ها و اجرای شیوه‌های ترمیمی حمایت می‌کند.

۴. حمایت و چارچوب‌های اتحادیه اروپا: اتحادیه اروپا از طریق برنامه‌ها و دستورالعمل‌های مختلف، از ابتکارات عدالت ترمیمی حمایت کرده است. دستورالعمل اتحادیه اروپا در مورد حقوق قربانیان در سال ۲۰۱۲ به وضوح به نقش عدالت ترمیمی در حمایت از قربانیان و ترویج عدالت اشاره می‌کند. این دستورالعمل، کشورهای عضو را تشویق می‌کند تا دسترسی به خدمات عدالت ترمیمی را فراهم کنند و اطمینان حاصل کنند که استفاده از آنها ایمن و داوطلبانه است.

۵. گسترش دامنه: عدالت ترمیمی در اروپا از حوزه عدالت کیفری فراتر رفته و به زمینه‌هایی مانند مدارس، محل‌های کار و جوامع گسترش یافته است. این کاربرد گسترده‌تر هدف دارد که به درگیری‌ها و آسیب‌ها در زمینه‌های مختلف

اجتماعی رسیدگی کند و بر بهبود و حل و فصل تاکید دارد.

بخش دوم: چالش‌های معاصر و جهت‌گیری‌های آینده

۱. اجرای ناهماهنگ: با وجودی که عدالت ترمیمی جایگاه بیشتری پیدا کرده است، اجرای آن در سراسر اروپا به طور گسترده‌ای متفاوت است. برخی کشورها سیستم‌های جافاده‌ای دارند، در حالی که دیگران هنوز در مراحل اولیه پذیرش هستند. اطمینان از ثبات و کیفیت در شیوه‌های ترمیمی یک چالش باقی‌مانده است.

۲. آموزش و حرفه‌ای‌سازی: با رشد این حوزه، نیاز فزاینده‌ای به آموزش و توسعه حرفه‌ای وجود دارد. اطمینان از اینکه فعالان این حوزه دارای مهارت‌ها و دانش لازم هستند، برای اثربخشی و اعتبار عدالت ترمیمی حیاتی است.

۳. پژوهش و ارزیابی: پژوهش و ارزیابی مستمر برای درک تاثیر و اثربخشی عدالت ترمیمی ضروری است. این شامل مطالعه نتایج برای قربانیان، مجرمان و جوامع و بهبود شیوه‌ها بر اساس شواهد است. عدالت ترمیمی در اروپا از شیوه‌های سنتی به یک حرکت مدرن تبدیل شده است که تلاش می‌کند تا نحوه برخورد جامعه با جرم و درگیری را تغییر دهد. این حرکت بر بهبود، پاسخگویی و مشارکت جامعه تأکید دارد و یک جایگزین برای رویکردهای تنبیهی ارائه می‌دهد. آینده عدالت ترمیمی در اروپا در توسعه، گسترش و ادغام آن در سیستم‌های اجتماعی مختلف نهفته است.

بخش سوم: تاریخچه عدالت ترمیمی در ایران

عدالت ترمیمی در ایران ریشه‌های عمیقی در فرهنگ و سنت‌های محلی دارد. در بسیاری از جوامع سنتی ایران، روش‌های حل اختلاف و ترمیمی به کار گرفته شده‌اند که هدف آن‌ها نه تنها جبران خسارت وارده به قربانی، بلکه بازگرداندن نظم و هماهنگی به جامعه است. در اینجا نگاهی به تاریخچه و توسعه این مفهوم در ایران می‌اندازیم:

• ریشه‌های تاریخی

۱. قوانین شرعی و فقهی: قوانین اسلامی و فقهی، که بخش اساسی از سیستم حقوقی ایران را تشکیل می‌دهند، شامل مفاهیم و اصول عدالت ترمیمی هستند. برای مثال، مفاهیمی مانند "قصاص" (مجازات مشابه) و "دیات" (غرامت مالی) بخشی از فقه اسلامی‌اند که به قربانی یا خانواده او اجازه می‌دهند تا از حقوق خود دفاع کنند یا به توافق برسند.

۲. رسوم محلی و قومی: در بسیاری از مناطق ایران، جوامع محلی از طریق شوراهای محلی یا مجامع ریش‌سفیدان به حل و فصل اختلافات می‌پردازند. این روش‌ها اغلب بر مبنای گفتگو، میانجی‌گری و جبران خسارت استوارند و هدف آن‌ها حفظ هماهنگی و صلح در جامعه است.

• تحولات مدرن

۱. نظام قضایی مدرن: پس از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷، سیستم قضایی ایران به شدت تحت تأثیر قوانین شرعی و اسلامی قرار گرفت. با این حال، تلاش‌هایی برای گنجاندن اصول عدالت ترمیمی در چارچوب قانونی نیز انجام شده است. به عنوان مثال، قانون مجازات اسلامی، علاوه بر مجازات‌های کیفری، گزینه‌های ترمیمی مانند پرداخت دیه و توافقات مالی را نیز در نظر می‌گیرد.

۲. میانجی‌گری و مصالحه: در سال‌های اخیر، تلاش‌هایی برای ترویج میانجی‌گری و مصالحه در دعاوی قضایی صورت گرفته است. این تلاش‌ها به ویژه در دعاوی خانوادگی و حقوقی، که در آن‌ها حفظ روابط و بازگرداندن صلح مهم است، مورد توجه قرار گرفته‌اند.

۳. نقش شوراهای حل اختلاف: شوراهای حل اختلاف در ایران به عنوان نهادهایی محلی و نیمه‌قضایی عمل می‌کنند که به حل و فصل اختلافات کوچک و محلی می‌پردازند. این شوراهای، که در بسیاری از شهرها و روستاهای ایران وجود

دارند، از روش‌های ترمیمی برای حل و فصل دعاوی استفاده می‌کنند و اغلب بر گفتگو و توافق طرفین تاکید دارند.

• چالش‌ها و چشم‌اندازها

۱. تطبیق با قوانین شرعی: یکی از چالش‌های اصلی در ترویج عدالت ترمیمی در ایران، تطبیق آن با قوانین شرعی است. در حالی که برخی از اصول عدالت ترمیمی با مفاهیم اسلامی همخوانی دارند، مواردی نیز وجود دارند که ممکن است نیاز به تغییرات قانونی داشته باشند.

۲. آموزش و آگاهی‌رسانی: افزایش آگاهی عمومی و آموزش در مورد مفاهیم و روش‌های عدالت ترمیمی برای موفقیت این رویکرد ضروری است. این شامل آموزش قضات، وکلا، و همچنین اعضای جامعه می‌شود.

۳. پژوهش و توسعه: نیاز به پژوهش‌های بیشتر و توسعه روش‌های عدالت ترمیمی بر اساس نیازها و شرایط خاص ایران وجود دارد. این شامل بررسی تأثیرات این روش‌ها بر قربانیان، متهمان و جامعه و همچنین بهبود آن‌ها بر اساس یافته‌های پژوهشی است.

در مجموع، عدالت ترمیمی در ایران با وجود ریشه‌های عمیق در فرهنگ و قوانین شرعی، همچنان در مرحله توسعه و تکامل قرار دارد. با توجه به نیازهای جامعه و تغییرات قانونی، این رویکرد می‌تواند نقش مهمی در بهبود عدالت و حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات ایفا کند.

بخش چهارم: رویکرد های عدالت ترمیمی

عدالت ترمیمی رویکردی به عدالت است که بر بازپروری مجرمان از طریق آشتی با قربانیان و جامعه به طور کلی تمرکز دارد. این رویکرد با سیستم‌های عدالت سنتی تنبیهی تفاوت دارد و اولویت را به بهبودی، مسئولیت‌پذیری و ترمیم روابط می‌دهد. در ادامه به برخی از رویکردهای رایج عدالت ترمیمی اشاره می‌شود:

۱. میانجی‌گری بین قربانی و مجرم

این فرایند شامل یک جلسه با هدایت یک میانجی بین قربانی و مجرم است که در آن درباره تاثیر جرم و گام‌های لازم برای جبران آن صحبت می‌کنند. میانجی به هدایت گفتگو کمک می‌کند و اطمینان می‌دهد که گفتگو ایمن و محترمانه باشد. هدف این است که فهم مشترک و اقدامات جبرانی مورد توافق قرار گیرد.

۲. دایره‌های ترمیمی

دایره‌های ترمیمی بحث‌هایی جامعه‌محور هستند که قربانیان، مجرمان و گاهی اعضای جامعه یا حامیان را در بر می‌گیرند. این فرآیند با هدایت یک تسهیل‌گر، به همه امکان می‌دهد تا صحبت کنند و به یکدیگر گوش دهند، همدلی و درک مشترک را تقویت کنند. این دایره‌ها می‌توانند برای حل تعارضات، تصمیم‌گیری یا بهبودی بعد از وقوع ضرر استفاده شوند.

۳. کنفرانس خانوادگی

این رویکرد شامل یک جلسه ساختاریافته بین خانواده مجرم، قربانی و سایر ذینفعان است. هدف این است که درباره جرم، تاثیر آن و چگونگی رسیدگی به ضرر بحث شود. کنفرانس خانوادگی بر نقش خانواده و جامعه در حمایت از قربانی و مجرم تاکید دارد.

۴. هیئت‌های جبران خسارت جامعه

هیئت‌های جبران خسارت جامعه شامل اعضای جامعه است که با مجرمان ملاقات می‌کنند تا درباره تاثیر اقدامات آنها و چگونگی جبران خسارت بحث کنند. این هیئت کمک می‌کند تا یک برنامه جبرانی طراحی شود که ممکن است شامل خدمات اجتماعی، پرداخت خسارت یا اقدامات دیگری باشد که به جامعه سود می‌رساند و ضرر ایجاد شده را تأیید می‌کند.

۵. کنفرانس‌های ترمیمی

کنفرانس‌های ترمیمی همه طرف‌های متأثر از یک جرم، از جمله قربانی، مجرم و شبکه‌های حمایتی آنها را گرد هم می‌آورد. یک تسهیل‌گر آموزش‌دیده فرایند را هدایت می‌کند که بر پاسخگویی به نیازهای قربانی، مسئولیت‌پذیری مجرم و تاثیر کلی بر جامعه تمرکز دارد. این کنفرانس معمولاً منجر به توافق در مورد گام‌هایی می‌شود که مجرم برای جبران خسارت برداشته است.

۶. دایره‌های صلح‌سازی

برگرفته از سنت‌های بومی، دایره‌های صلح‌سازی مشابه دایره‌های ترمیمی هستند اما اغلب تمرکز گسترده‌تری دارند، شامل عناصر معنوی و فرهنگی. آنها بر بهبود، ایجاد جامعه و حل تعارضات تاکید دارند. شرکت‌کنندگان داستان‌های خود را به اشتراک می‌گذارند و برای رسیدن به فهم و راه‌حل‌های مشترک کار می‌کنند.

۷. آیین‌های عذرخواهی و بخشش

این آیین‌ها ممکن است شامل مراسم رسمی باشند که در آن مجرمان عذرخواهی می‌کنند و قربانیان فرصت بخشش دارند. این آیین‌ها می‌توانند نمادین باشند و به شناسایی ضرر و تسهیل بهبودی عاطفی برای هر دو طرف کمک کنند.

۸. خدمات اجتماعی و جبران خسارت

به عنوان بخشی از فرایند ترمیمی، ممکن است از مجرمان خواسته شود که خدمات اجتماعی انجام دهند یا خسارت به قربانیان بپردازند. این رویکرد به مجرم کمک می‌کند تا به جامعه بازگردد و به طور مستقیم به خسارت ایجاد شده رسیدگی کند.

۹. پنل‌های عدالت ترمیمی

این پنل‌ها معمولاً شامل داوطلبان آموزش‌دیده‌ای هستند که با مجرمان ملاقات می‌کنند تا درباره جرم، تاثیر آن و راه‌های جبران خسارت بحث کنند. پنل

به توسعه یک برنامه کمک می‌کند که مجرم تعهدات خود را نسبت به قربانی و جامعه انجام دهد.

مزایا و چالش‌ها: رویکردهای عدالت ترمیمی می‌توانند به رضایت بالاتر قربانیان، کاهش بازگشت جرم برای مجرمان و تقویت روابط جامعه منجر شوند. با این حال، این رویکردها همچنین با چالش‌هایی مواجه هستند، مانند احتمال وجود نابرابری‌های قدرت در گفتگوها و نیاز به حمایت و آموزش کافی برای تسهیل‌گران و شرکت‌کنندگان.

نقش نهاد های دولتی، اداری، و قضایی در تحقق عدالت ترمیمی: عدالت ترمیمی رویکردی به عدالت است که بر جبران آسیب ناشی از رفتار جنایی از طریق فرآیندی که شامل قربانی، متهم و جامعه است، تمرکز دارد. مؤسسات دولتی، اداری و قضایی نقش‌های مهمی در تسهیل و اجرای روش‌های عدالت ترمیمی ایفا می‌کنند. در اینجا مروری بر عملکردهای آن‌ها ارائه شده است:

۱. مؤسسات دولتی

مؤسسات دولتی چارچوب قانونی و سیاست‌هایی را که از روش‌های عدالت ترمیمی حمایت می‌کنند یا مانع آن‌ها می‌شوند، تعیین می‌کنند. عملکردهای آن‌ها شامل موارد زیر است:

- تدوین قوانین و سیاست‌ها: نهادهای دولتی قوانین و سیاست‌هایی را ایجاد می‌کنند که مبنای قانونی برنامه‌های عدالت ترمیمی را تعیین می‌کنند. این شامل تعریف محدوده، اصول و روش‌های اعمال ترمیمی در سیستم عدالت کیفری است.
- تأمین مالی و منابع: دولت‌ها بودجه و منابعی را برای حمایت از برنامه‌های عدالت ترمیمی تخصیص می‌دهند، از جمله آموزش برای مجریان، تأمین مالی خدمات حمایت از قربانیان و زیرساخت‌های لازم برای تسهیل جلسات ترمیمی.
- نظارت و ارزیابی: مؤسسات دولتی ممکن است بر اجرای برنامه‌های عدالت

ترمیمی نظارت کنند و اطمینان حاصل کنند که این برنامه‌ها با استانداردهای تعیین شده مطابقت دارند. آن‌ها همچنین اثربخشی این برنامه‌ها را در کاهش تکرار جرم، جبران آسیب و افزایش رضایت قربانیان و متهمان ارزیابی می‌کنند.

۲. مؤسسات اداری

مؤسسات اداری، مانند وزارت دادگستری یا نهادهای اصلاحی، مسئول جنبه‌های عملیاتی برنامه‌های عدالت ترمیمی هستند. عملکردهای آن‌ها شامل موارد زیر است:

- اجرای برنامه و مدیریت: نهادهای اداری برنامه‌های عدالت ترمیمی را توسعه و مدیریت می‌کنند، از جمله سازماندهی فرآیندهای ترمیمی مانند میانجی‌گری قربانی و متهم، کنفرانس‌های گروهی خانواده و حلقه‌ها.

- آموزش و تحصیل: آن‌ها آموزش‌هایی برای تسهیل‌کنندگان، مأموران اجرای قانون، مددکاران اجتماعی و دیگر متخصصان درگیر در عدالت ترمیمی ارائه می‌دهند. این آموزش‌ها بر اصول و روش‌های عدالت ترمیمی و چگونگی اعمال آن‌ها به‌طور مؤثر تمرکز دارد.

- هماهنگی و حمایت: مؤسسات اداری بین ذینفعان مختلف از جمله نیروی انتظامی، خدمات اجتماعی، سازمان‌های اجتماعی و قضایی هماهنگی ایجاد می‌کنند تا فرآیندهای عدالت ترمیمی به‌طور منظم انجام شود.

۳. مؤسسات قضایی

قوه قضاییه نقش مهمی در ادغام عدالت ترمیمی در سیستم عدالت کیفری ایفا می‌کند. عملکردهای نهادهای قضایی شامل موارد زیر است:

- ارجاع و انحراف: قضات و دادگاه‌ها ممکن است پرونده‌ها را به برنامه‌های عدالت ترمیمی ارجاع دهند، یا به عنوان جایگزینی برای مراحل قضایی رسمی یا به عنوان مکمل مجازات. این امر می‌تواند در مراحل مختلف، از پیش از صدور اتهام

تا پس از صدور حکم اتفاق بیفتد.

- نظارت و اجرای قوانین: دادگاه‌ها ممکن است بر توافقاتی که از طریق فرآیندهای عدالت ترمیمی حاصل می‌شود نظارت کنند. آن‌ها اختیار اجرای این توافقات را دارند و در صورت عدم رعایت توسط طرفین، اقدام دیگری انجام دهند.

- ملاحظات محکومیت: در مواردی که فرآیندهای عدالت ترمیمی به پایان رسیده‌اند، قضات ممکن است نتایج و توافقات حاصل شده را در تعیین مجازات در نظر بگیرند. این شامل شناسایی تلاش‌های متهم برای جبران و تمایلات ابراز شده توسط قربانی است.

- حفاظت از حقوق: نهادهای قضایی اطمینان می‌دهند که حقوق تمامی شرکت‌کنندگان در فرآیند عدالت ترمیمی حفظ شود. این شامل تضمین داوطلبانه بودن شرکت و اطمینان از عدم اجبار در رسیدن به توافقات است.

اجرای موفقیت‌آمیز عدالت ترمیمی نیازمند همکاری مؤسسات دولتی، اداری و قضایی است. هر کدام نقش منحصربه‌فردی در ایجاد چارچوب، تسهیل فرآیندها و اطمینان از انجام عادلانه و مؤثر روش‌های عدالت ترمیمی دارند. با همکاری مشترک، این نهادها به ترویج بهبود، مسئولیت‌پذیری و مشارکت جامعه در برخورد با پیامدهای جرم کمک می‌کنند.

بخش پنجم: شیوه‌های نوین دستیابی به عدالت ترمیمی

به طور کلی، عدالت ترمیمی به دنبال ایجاد پاسخی دلسوزانه و سازنده به جرم است که بر بهبود به جای تنبیه تمرکز دارد.

عدالت ترمیمی بر ترمیم آسیب‌ها و بازسازی روابط به‌جای صرفاً مجازات متخلفان تمرکز دارد. در حالی که رویکردهای سنتی شامل گفتگوی مستقیم بین قربانیان و متخلفان است، روش‌های جدیدی برای تطبیق عدالت ترمیمی با زمینه‌ها و چالش‌های مختلف در حال بررسی است. در اینجا برخی از رویکردهای

نوآورانه آورده شده است:

۱. روش‌های ترمیمی مجازی و آنلاین

با گسترش ارتباطات دیجیتال، عدالت ترمیمی به پلتفرم‌های آنلاین تطبیق یافته است. حلقه‌های مجازی و جلسات میانجیگری به شرکت‌کنندگان امکان می‌دهند که در گفتگوهای ترمیمی شرکت کنند، بدون توجه به محدودیت‌های جغرافیایی. این روش به‌ویژه در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ و در مواردی که ملاقات‌های حضوری ممکن یا ایمن نیستند، مفید بوده است.

۲. برنامه‌های ترمیمی مبتنی بر جامعه

این برنامه‌ها جامعه‌ی گسترده‌تری را در فرآیند ترمیمی درگیر می‌کنند، به رسمیت شناختن اینکه جرم و آسیب کل جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد، نه فقط افراد. اعضای جامعه در حلقه‌های ترمیمی شرکت می‌کنند، به شناسایی علل ریشه‌ای آسیب کمک می‌کنند و راه‌حل‌های جمعی ارائه می‌دهند. این رویکرد حس مسئولیت‌پذیری و حمایت اجتماعی را تقویت می‌کند.

۳. عدالت ترمیمی در مدارس

مدارس به‌طور فزاینده‌ای از روش‌های ترمیمی برای برخورد با تعارضات، قلدری و مسائل انضباطی استفاده می‌کنند. به‌جای اتکا به اقدامات تنبیهی، حلقه‌های ترمیمی و میانجیگری همسالان به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا تأثیرات اقدامات خود را درک کنند و همدلی را توسعه دهند. این رویکرد فرهنگ مثبت مدرسه را تقویت می‌کند و وقوع رفتار نادرست تکراری را کاهش می‌دهد.

۴. عدالت ترمیمی برای جرایم جدی

در حالی که عدالت ترمیمی معمولاً با جرایم خفیف‌تر مرتبط است، یک جنبش رو به رشد برای استفاده از آن در جرایم جدی‌تر، از جمله موارد خشونت و تجاوز جنسی وجود دارد. این رویکرد نیازمند تسهیل و حمایت دقیق برای هر دو طرف

قربانی و متخلف است تا اطمینان حاصل شود که فرآیند ایمن و اختیاری است. این امکان را فراهم می‌کند که قربانیان تجربه‌های خود را بیان کنند و متخلفان مسئولیت‌پذیری و جبران خسارت کنند.

۵. استفاده از فناوری و چندرسانه‌ای

استفاده نوآورانه از فناوری، مانند روایت داستان‌های ویدئویی، واقعیت مجازی و سایر ابزارهای چندرسانه‌ای، برای تسهیل همدلی و درک در فرآیندهای ترمیمی مورد بررسی قرار گرفته است. این ابزارها می‌توانند به شرکت‌کنندگان کمک کنند تا بهتر دیدگاه‌های دیگران و تأثیرات اقدامات خود را درک کنند، حتی در غیاب تعامل مستقیم.

۶. عدالت ترمیمی در زندان‌ها

برنامه‌های عدالت ترمیمی در سیستم‌های زندان برای کمک به زندانیان در پذیرش مسئولیت اعمال خود و آمادگی برای بازگشت به جامعه اجرا می‌شوند. این برنامه‌ها اغلب شامل گفتگوی قربانی-متخلف، حلقه‌های ترمیمی و پروژه‌های خدمات اجتماعی هستند که به متخلفان امکان می‌دهند به جامعه بازپرداخت کنند.

۷. تطبیق فرهنگی روش‌های ترمیمی

با توجه به زمینه‌های فرهنگی متنوعی که در آن عدالت ترمیمی اجرا می‌شود، تأکید بر تطبیق روش‌ها با ارزش‌ها و سنت‌های فرهنگی وجود دارد. این شامل استفاده از روش‌های بومی و رویکردهای خاص جامعه برای شفا و حل تعارض است.

۸. عدالت ترمیمی و سلامت روان

برنامه‌های ادغام عدالت ترمیمی با حمایت‌های سلامت روانی، مسائل زیربنایی که ممکن است به رفتارهای مضر منجر شوند را مورد توجه قرار می‌دهند. این

رویکرد شامل همکاری بین متخصصان سلامت روان و متخصصان عدالت ترمیمی برای ارائه حمایت جامع به قربانیان و متخلفان است.

۹. روش‌های ترمیمی هدایت‌شده توسط جوانان

توانمندسازی جوانان برای ایفای نقش‌های رهبری در فرآیندهای عدالت ترمیمی می‌تواند به‌ویژه موثر باشد. حلقه‌های هدایت‌شده توسط جوانان، میانجیگری همسالان و پروژه‌های ترمیمی به جوانان امکان می‌دهند که در حل تعارضات مسئولیت‌پذیری کنند و مهارت‌هایی در همدلی، ارتباطات و رهبری کسب کنند.

۱۰. کنفرانس‌های ترمیمی عمومی

در مواردی که آسیب تعداد زیادی از افراد یا جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد، کنفرانس‌های ترمیمی عمومی می‌توانند بستری برای بهبود جمعی فراهم کنند. این رویدادها امکان گفتگوهای آزاد، عذرخواهی‌های عمومی و راه‌حل‌های هدایت‌شده توسط جامعه را فراهم می‌آورند.

این روش‌های جدید بازتابی از ماهیت در حال تکامل عدالت ترمیمی است که به دنبال ایجاد فرآیندهای فراگیرتر، قابل دسترس‌تر و موثرتر برای ترمیم آسیب‌ها و تقویت استقامت جامعه هستند.

بخش ششم: تکنولوژی‌های موثر برای دستیابی به عدالت ترمیمی

عدالت ترمیمی (RJ) بر ترمیم آسیب‌های ناشی از رفتارهای مجرمانه از طریق فرآیندهای فراگیر که همه ذینفعان را درگیر می‌کند، تمرکز دارد. فناوری‌های مختلفی می‌توانند اثربخشی شیوه‌های RJ را افزایش دهند. در اینجا برخی از فناوری‌های کلیدی آورده شده است:

۱. کنفرانس ویدیویی و پلتفرم‌های آنلاین

- جلسات مجازی: پلتفرم‌هایی مانند زوم یا مایکروسافت تیمز به

شرکت‌کنندگان این امکان را می‌دهند که از مکان‌های مختلف به جلسات RJ بپیوندند. این امر به‌ویژه در مناطق جغرافیایی پراکنده یا در طول بحران‌های بهداشتی مفید است.

- ارتباطات غیر همزمان: پلتفرم‌هایی مانند ایمیل، فروم‌ها یا اپلیکیشن‌هایی که امکان ارتباط غیر همزمان را فراهم می‌کنند، زمانی که جلسات همزمان دشوار هستند، مفید می‌باشند.

۲. مدیریت داده و تحلیل

- سیستم‌های مدیریت پرونده: این سیستم‌ها به پیگیری پرونده‌ها، مستندسازی نتایج و مدیریت اطلاعات شرکت‌کنندگان کمک می‌کنند. نرم‌افزارهایی مانند Restorative Response یا KIP می‌توانند به متخصصان RJ کمک کنند تا فرآیندهای خود را ساده کنند.

- تحلیل داده: تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده از فرآیندهای RJ می‌تواند به درک الگوها، نتایج و زمینه‌های بهبود کمک کند.

۳. ابزارهای آموزش و یادگیری الکترونیکی

- دوره‌ها و وبینارهای آنلاین: پلتفرم‌هایی مانند کورسرا، یودمی و برنامه‌های آموزشی خاص RJ آموزش قابل دسترسی برای متخصصان و ذینفعان ارائه می‌دهند.

- نرم‌افزارهای شبیه‌سازی و نقش‌آفرینی: شبیه‌سازی‌های مجازی می‌توانند به متخصصان و شرکت‌کنندگان کمک کنند تا دیدگاه‌های مختلف را درک کنند و برای جلسات RJ آماده شوند. ر

۴. داستان‌سرایی دیجیتال و چندرسانه‌ای

- پلتفرم‌های داستان‌سرایی: ابزارهای دیجیتالی مانند StoryCorps یا نرم‌افزارهای درمان روایتی می‌توانند به قربانیان و مجرمان کمک کنند داستان‌های

خود را به اشتراک بگذارند و همدلی و درک را تقویت کنند.

- ابزارهای تولید رسانه: ایجاد ویدئوها یا ارائه‌های چندرسانه‌ای می‌تواند به تصویر کشیدن تأثیر جرم و فرآیند بهبود کمک کند.

۵. اپلیکیشن‌های موبایل

- اپلیکیشن‌های ارتباطی: اپلیکیشن‌هایی مانند واتساپ یا اپلیکیشن‌های خاص RJ ارتباط میان شرکت‌کنندگان و هماهنگ‌کنندگان را تسهیل می‌کنند.

- اپلیکیشن‌های سلامت روان: اپلیکیشن‌هایی که منابع سلامت روان را ارائه می‌دهند، می‌توانند به شرکت‌کنندگان در مدیریت استرس و چالش‌های احساسی در طول فرآیند RJ کمک کنند.

۶. واقعیت مجازی (VR) و واقعیت افزوده (AR)

- تقویت همدلی: واقعیت مجازی می‌تواند شرکت‌کنندگان را در محیط‌های شبیه‌سازی شده غرق کند که به آنها کمک می‌کند تأثیر اقدامات خود را از دیدگاه‌های مختلف درک کنند.

- شبیه‌سازی‌های آموزشی: AR و VR می‌توانند برای آموزش تسهیل‌گران RJ استفاده شوند و به آنها اجازه دهند سناریوهای مختلف را تمرین کنند.

۷. مستندسازی دیجیتال و امنیت

- اشتراک‌گذاری و ذخیره‌سازی امن فایل: ابزارهایی مانند دراپ‌باکس، گوگل درایو یا راه‌حل‌های ذخیره‌سازی رمزنگاری شده اطمینان می‌دهند که اطلاعات حساس به‌طور ایمن به اشتراک گذاشته و ذخیره می‌شوند.

- امضای الکترونیکی و مستندسازی: ابزارهای امضای دیجیتال فرآیند مستندسازی را ساده کرده و اطمینان می‌دهند که توافق‌ها و فرم‌های رضایت به‌طور ایمن مدیریت می‌شوند.

۸. رسانه‌های اجتماعی و جوامع آنلاین

- آگاهی و آموزش: پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی می‌توانند برای افزایش آگاهی درباره RJ و مزایای آن، به اشتراک‌گذاری داستان‌های موفقیت و ارتباط جوامع استفاده شوند.

- شبکه‌های پشتیبانی: جوامع آنلاین می‌توانند پشتیبانی و منابعی برای افرادی که در فرآیندهای RJ درگیر هستند فراهم کنند.

۹. هوش مصنوعی و چت‌بات‌ها

- میانجی‌گری با کمک هوش مصنوعی: هوش مصنوعی می‌تواند در میانجی‌گری بحث‌ها با تحلیل مکالمات و پیشنهاد نتایج منصفانه کمک کند.

- چت‌بات‌ها: چت‌بات‌های خودکار می‌توانند اطلاعات اولیه و پشتیبانی به شرکت‌کنندگان ارائه دهند، به آنها کمک کنند فرآیند RJ را درک کنند و برای جلسات آماده شوند.

این فناوری‌ها می‌توانند به‌طور قابل توجهی دسترسی، کارایی و اثربخشی برنامه‌های عدالت ترمیمی را افزایش دهند. با این حال، پیاده‌سازی آنها همیشه باید ملاحظات اخلاقی، به ویژه در مورد حریم خصوصی، محرمانگی و شکاف دیجیتالی را در نظر بگیرد.

عدالت ترمیمی یک رویکرد به عدالت است که تمرکز آن بر بازگرداندن روابط و جبران خسارت‌های ناشی از جرم و ناهنجاری‌های اجتماعی است، به جای تمرکز بر مجازات فرد خاطی. این مفهوم به‌ویژه بر رفع نیازهای قربانیان، بازگشت بزهکاران به جامعه و ایجاد تفاهم و توافق میان طرفین درگیر تأکید دارد.

بخش هفتم: اصول اصلی عدالت ترمیمی

۱. جبران خسارت: تلاش برای جبران خسارت وارده به قربانیان و جامعه، که ممکن است شامل عذرخواهی، پرداخت خسارت مالی یا انجام خدمات عمومی باشد.

۲. مسئولیت‌پذیری: ترغیب بزه‌کاران به پذیرش مسئولیت اعمال خود و مشارکت در فرآیندهای ترمیمی.

۳. مشارکت جامعه: دخالت جامعه و ذینفعان در فرآیندهای حل و فصل اختلافات، با هدف تقویت پیوندهای اجتماعی و بازسازی اعتماد.

۴. گفت و گو و تفاهم: فراهم کردن فضایی برای گفتگو میان قربانیان و بزه‌کاران، که به درک بهتر از آسیب‌های وارده و یافتن راه‌حل‌های مشترک کمک می‌کند.

به‌طور کلی، عدالت ترمیمی به دنبال آن است که به جای تمرکز صرف بر مجازات، به ترمیم آسیب‌ها و بازسازی روابط انسانی بپردازد.

• دیدگاه‌های مختلف در عدالت ترمیمی

عدالت ترمیمی (Restorative Justice یا RJ) مفهومی است که بر اساس زمینه‌های فرهنگی، قانونی و فلسفی گوناگون تفسیرها و اجراهای متفاوتی دارد. در اینجا به برخی از دیدگاه‌های مختلف درباره عدالت ترمیمی اشاره می‌شود:

• دیدگاه‌های حامی

۱. تأکید بر شفا: برخی از حقوق‌دانان از عدالت ترمیمی حمایت می‌کنند زیرا بر شفا و بازسازی قربانیان، مجرمان و جوامع تمرکز دارد. آن‌ها استدلال می‌کنند که این رویکرد، راه‌حل جامع‌تری برای جرایم ارائه می‌دهد زیرا به مسائل اساسی پرداخته و مصالحه را ترویج می‌کند.

۲. کاهش میزان تکرار جرم: حامیان به شواهدی اشاره می‌کنند که نشان می‌دهد عدالت ترمیمی می‌تواند نرخ تکرار جرم را کاهش دهد، زیرا مجرمان را تشویق می‌کند تا مسئولیت اقدامات خود را بپذیرند و تأثیر آن‌ها بر قربانیان را

درک کنند.

۳. رویکرد قربانی محور: حقوق دانان حامی، از اینکه عدالت ترمیمی به قربانیان فرصت می‌دهد تا در فرآیند عدالت مشارکت داشته باشند و به آرامش برسند، تقدیر می‌کنند.

۴. مشارکت جامعه: این رویکرد اغلب اعضای جامعه را در فرآیند عدالت مشارکت می‌دهد و به بازسازی اعتماد و انسجام اجتماعی کمک می‌کند.

• دیدگاه‌های انتقادی

۱. عدم بازدارندگی: برخی از حقوق دانان نگران هستند که عدالت ترمیمی ممکن است اثر بازدارندگی نداشته باشد، زیرا معمولاً شامل مجازات‌های سبک‌تری نسبت به سیستم‌های سنتی مجازات محور است

۲. ۲. عدم سازگاری و عدالت: منتقدان نگران عدم سازگاری و عدالت در نتایج عدالت ترمیمی هستند، زیرا ممکن است تصمیمات بسیار فردی باشد و در هر مورد متفاوت باشد.

۳. ۳. خطر اجبار: نگرانی‌هایی وجود دارد که قربانیان ممکن است احساس کنند که به مشارکت در فرآیندهای ترمیمی یا بخشش مجرمین مجبور شده‌اند، به ویژه در موقعیت‌هایی که عدم توازن قدرت وجود دارد.

۴. ۴. محدودیت کاربرد: برخی از حقوق دانان معتقدند که عدالت ترمیمی ممکن است برای همه انواع جرایم مناسب نباشد، به ویژه جرایم جدی مانند قتل یا تجاوز جنسی که آسیب‌های عمیق و پیچیده‌ای به همراه دارند.

• دیدگاه‌های مختلط

بسیاری از حقوق دانان ارزش عدالت ترمیمی را در برخی زمینه‌ها به رسمیت می‌شناسند، اما همچنین نیاز به رویکردی متعادل را می‌بینند که عناصر هر دو عدالت ترمیمی و عدالت مجازات محور را ترکیب کند. آن‌ها از سیستمی حمایت

می‌کنند که بتواند با توجه به نیازهای خاص هر پرونده، از روش‌های ترمیمی استفاده کند و در عین حال از مجازات‌های سنتی در صورت لزوم استفاده کند. به طور کلی، بحث میان حقوق‌دانان درباره عدالت ترمیمی حول محور اثربخشی، عدالت و قابلیت کاربرد آن در انواع مختلف جرایم می‌چرخد. با پیشرفت تحقیقات علمی در این زمینه، دیدگاه‌ها و نگرش‌های جامعه حقوقی نیز تکامل می‌یابد.

۱. دیدگاه متمرکز بر قربانی

تمرکز: - نیازها و حقوق قربانیان را در اولویت قرار می‌دهد.
- بر بهبود، جبران خسارت و توانمندسازی قربانیان تأکید دارد.
جنبه‌های کلیدی: - قربانیان نقش قابل توجهی در فرآیند دارند و اغلب به طور مستقیم در گفتگوها با مجرمان شرکت می‌کنند.
- این رویکرد هدفش رفع نیازهای عاطفی و مادی قربانیان است و به آنها حس عدالت و پایان‌دهی به ماجرا را ارائه می‌دهد.
انتقادات: - برخی معتقدند که این دیدگاه ممکن است بار زیادی را بر دوش قربانیان بگذارد و از آنها انتظار داشته باشد که به طور فعال در این فرآیند شرکت کنند.

۲. دیدگاه متمرکز بر مجرم

تمرکز: - بر بازپروری و بازگرداندن مجرمان به جامعه تأکید دارد.
- مجرمان را به پذیرش مسئولیت اعمال خود ترغیب می‌کند.
جنبه‌های کلیدی: - به مجرمان فرصت داده می‌شود تا تاثیر اعمال خود را درک کرده و جبران کنند.
- برنامه‌ها ممکن است شامل عذرخواهی، جبران خسارت مالی و خدمات اجتماعی باشد.
انتقادات: - منتقدان معتقدند که این دیدگاه ممکن است نیازهای قربانیان را

به اندازه کافی پوشش ندهد و به نظر برسد که بیش از حد ملایم است.

۳. دیدگاه متمرکز بر جامعه

تمرکز:

- جرم را به عنوان اختلالی در هماهنگی و روابط جامعه می‌بیند.
- جامعه را در فرآیند عدالت برای بازگرداندن صلح و تعادل دخیل می‌کند.
- جنبه‌های کلیدی: - اعضای جامعه ممکن است در میانجی‌گری شرکت کنند، از قربانیان و مجرمان حمایت کنند و به بازگرداندن مجرمان کمک کنند.
- هدف این رویکرد تقویت پیوندهای اجتماعی و جلوگیری از درگیری‌های آینده است.

انتقادات: - سطح دخالت جامعه می‌تواند به شدت متفاوت باشد و برخی جوامع ممکن است فاقد منابع یا ساختارهای لازم برای پشتیبانی از این رویکرد باشند.

۴. دیدگاه عدالت تحولی

- تمرکز: - فراتر از رسیدگی به جرایم فردی به مسائل گسترده‌تر عدالت اجتماعی و نابرابری‌های سیستماتیک می‌پردازد.
- جنبه‌های کلیدی: - تلاش می‌کند علل ریشه‌ای جرم مانند فقر، تبعیض و بی‌عدالتی اجتماعی را مورد توجه قرار دهد.
- بر تغییر شرایط اجتماعی که به رفتارهای مجرمانه کمک می‌کنند، تأکید دارد.

انتقادات: - این دیدگاه ممکن است به دلیل بیش از حد بلندپروازانه بودن یا کاهش تمرکز بر آسیب‌های خاص و مسئولیت فردی مورد انتقاد قرار گیرد.

۵. دیدگاه حقوقی و نهادی

- تمرکز: - ادغام شیوه‌های ترمیمی در سیستم‌های حقوقی رسمی.

جنبه‌های کلیدی: - شامل استفاده از عدالت ترمیمی در چارچوب‌های موجود عدالت کیفری، مانند برنامه‌های انحرافی، جایگزین‌های مجازات یا فرآیندهای پس از محکومیت است.

- می‌تواند شامل حمایت‌های قانونی و راهنماهای رسمی برای اجرای شیوه‌های RJ باشد.

انتقادات: - منتقدان استدلال می‌کنند که نهادی شدن می‌تواند منجر به بوروکراتیزه شدن شده و احتمالاً انعطاف‌پذیری و غیررسمی بودن که اغلب به عنوان نقاط قوت RJ دیده می‌شوند، را تحت الشعاع قرار دهد.

۶. دیدگاه‌های بومی و فرهنگی

تمرکز: - استفاده از روش‌های سنتی و بومی حل اختلاف.

جنبه‌های کلیدی: - بر شیوه‌های فرهنگی خاص و مشارکت بزرگان یا رهبران جامعه تأکید دارد.

- اغلب شامل مراسم، داستان‌گویی و سایر شیوه‌های فرهنگی مرتبط برای بازگرداندن هماهنگی است.

انتقادات: - ممکن است چالش‌هایی در ادغام این شیوه‌ها در سیستم‌های حقوقی رسمی وجود داشته باشد و خطر سوگیری فرهنگی یا سوءتفاهم نیز مطرح باشد.

۷. دیدگاه‌های انتقادی و فمینیستی

تمرکز: - نقد سیستم‌های عدالت سنتی، با تأکید بر مسائل مربوط به عدم تعادل قدرت و حاشیه‌نشینی.

جنبه‌های کلیدی: - بر لزوم در نظر گرفتن جنسیت، نژاد، طبقه و سایر عوامل اجتماعی در فرآیند عدالت تأکید دارد.

- مدافع فرآیندهای فراگیر است که به نیازها و صدای گروه‌های حاشیه‌نشین می‌پردازد.

انتقادات: - ممکن است نگرانی‌هایی وجود داشته باشد که آیا RJ می‌تواند به طور کافی به نابرابری‌های ساختاری عمیق یا خشونت علیه گروه‌های حاشیه‌نشین بپردازد.

عدالت ترمیمی مجموعه‌ای متنوع از شیوه‌ها و فلسفه‌ها را شامل می‌شود. اثربخشی و مناسب بودن RJ می‌تواند بسته به زمینه و نیازها و اهداف خاص شرکت‌کنندگان متفاوت باشد. این دیدگاه‌های مختلف پیچیدگی عدالت ترمیمی و بحث‌های جاری درباره بهترین راهکارهای اجرای آن را نشان می‌دهند.

نظر متخصصان جرم‌شناسی در مورد عدالت ترمیمی:

متخصصان جرم‌شناسی نظرات گوناگونی درباره عدالت ترمیمی دارند که این نظرات تحت تأثیر تحقیقات، تجربیات، و رویکردهای نظری مختلف در این زمینه قرار دارند. در ادامه، به برخی از دیدگاه‌های رایج در میان متخصصان جرم‌شناسی اشاره می‌شود:

بخش هشتم: حمایت از عدالت ترمیمی

۱. رویکرد انسانی‌تر: بسیاری از متخصصان جرم‌شناسی از عدالت ترمیمی به دلیل رویکرد انسانی‌تر آن نسبت به مجرمان و قربانیان حمایت می‌کنند. آن‌ها معتقدند که این رویکرد می‌تواند به کاهش آسیب‌های روانی قربانیان و بهبود رفتار مجرمان کمک کند.

۲. کاهش تکرار جرم: برخی تحقیقات نشان داده‌اند که عدالت ترمیمی می‌تواند نرخ بازگشت به جرم را کاهش دهد. متخصصان جرم‌شناسی که از این رویکرد حمایت می‌کنند، بر این باورند که تمرکز بر مسئولیت‌پذیری و جبران خسارت می‌تواند به مجرمان کمک کند تا از چرخه جرم خارج شوند.

۳. تقویت مشارکت اجتماعی: عدالت ترمیمی اغلب شامل مشارکت جامعه در فرآیند عدالت است. متخصصان معتقدند که این امر می‌تواند به تقویت پیوندهای

اجتماعی و بازسازی اعتماد در جامعه کمک کند.

• نگرانی‌ها و چالش‌ها

۱. محدودیت در جرایم جدی: برخی متخصصان جرم‌شناسی معتقدند که عدالت ترمیمی ممکن است برای جرایم جدی و خشونت‌آمیز مناسب نباشد. آن‌ها نگران هستند که این رویکرد نتواند به طور کافی به نیازهای قربانیان و جامعه پاسخ دهد و مجازات مناسبی برای مجرمان فراهم کند.

۲. مسائل اخلاقی و عملی: برخی متخصصان به مسائل اخلاقی و عملی در اجرای عدالت ترمیمی اشاره می‌کنند. این مسائل شامل چگونگی اطمینان از رضایت واقعی قربانیان، جلوگیری از اجبار آن‌ها به شرکت در فرآیند، و تضمین عدالت و انصاف در تصمیم‌گیری‌ها است.

۳. عدم یکسانی در اجرا: یکی دیگر از نگرانی‌ها این است که عدالت ترمیمی می‌تواند در اجرا و نتایج، تفاوت‌های زیادی داشته باشد. این امر می‌تواند به عدم یکسانی و عدالت در برخورد با مجرمان و قربانیان منجر شود.

توصیه‌ها و پیشنهادات

۱. ترکیب با رویکردهای سنتی: برخی متخصصان جرم‌شناسی پیشنهاد می‌کنند که عدالت ترمیمی به عنوان یک مکمل به سیستم عدالت کیفری سنتی اضافه شود، به‌طوری که بتواند در کنار مجازات‌های سنتی و در موارد مناسب استفاده شود.

۲. پژوهش بیشتر: توصیه دیگر این است که پژوهش‌های بیشتری در زمینه تأثیرات و کارایی عدالت ترمیمی انجام شود. این پژوهش‌ها می‌توانند به بهبود فرآیندها و افزایش اثربخشی این رویکرد کمک کنند.

۳. توجه به حقوق قربانیان: متخصصان بر اهمیت حفظ حقوق قربانیان در فرآیندهای عدالت ترمیمی تأکید می‌کنند. این شامل اطمینان از رضایت آگاهانه

قربانیان و فراهم کردن حمایت‌های لازم برای آن‌ها در طول فرآیند است. در مجموع، دیدگاه‌های متخصصان جرم‌شناسی نسبت به عدالت ترمیمی متنوع است. در حالی که بسیاری از آن‌ها پتانسیل‌های این رویکرد را به رسمیت می‌شناسند، همچنین به چالش‌ها و محدودیت‌های آن توجه دارند و بر نیاز به اجرای دقیق و منصفانه آن تأکید می‌کنند.

- نظر متخصصان جامعه‌شناسی در مورد عدالت ترمیمی

متخصصان جرم‌شناسی نظرات گوناگونی درباره عدالت ترمیمی دارند که این نظرات تحت تأثیر تحقیقات، تجربیات، و رویکردهای نظری مختلف در این زمینه قرار دارند. در ادامه، به برخی از دیدگاه‌های رایج در میان متخصصان جرم‌شناسی اشاره می‌شود:

- حمایت از عدالت ترمیمی

۱. رویکرد انسانی‌تر: بسیاری از متخصصان جرم‌شناسی از عدالت ترمیمی به دلیل رویکرد انسانی‌تر آن نسبت به مجرمان و قربانیان حمایت می‌کنند. آن‌ها معتقدند که این رویکرد می‌تواند به کاهش آسیب‌های روانی قربانیان و بهبود رفتار مجرمان کمک کند.

۲. کاهش تکرار جرم: برخی تحقیقات نشان داده‌اند که عدالت ترمیمی می‌تواند نرخ بازگشت به جرم را کاهش دهد. متخصصان جرم‌شناسی که از این رویکرد حمایت می‌کنند، بر این باورند که تمرکز بر مسئولیت‌پذیری و جبران خسارت می‌تواند به مجرمان کمک کند تا از چرخه جرم خارج شوند.

۳. تقویت مشارکت اجتماعی: عدالت ترمیمی اغلب شامل مشارکت جامعه در فرآیند عدالت است. متخصصان معتقدند که این امر می‌تواند به تقویت پیوندهای اجتماعی و بازسازی اعتماد در جامعه کمک کند.

• نگرانی‌ها و چالش‌ها

۱. محدودیت در جرایم جدی: برخی متخصصان جرم‌شناسی معتقدند که عدالت ترمیمی ممکن است برای جرایم جدی و خشونت‌آمیز مناسب نباشد. آن‌ها نگران هستند که این رویکرد نتواند به طور کافی به نیازهای قربانیان و جامعه پاسخ دهد و مجازات مناسبی برای مجرمان فراهم کند.

۲. مسائل اخلاقی و عملی: برخی متخصصان به مسائل اخلاقی و عملی در اجرای عدالت ترمیمی اشاره می‌کنند. این مسائل شامل چگونگی اطمینان از رضایت واقعی قربانیان، جلوگیری از اجبار آن‌ها به شرکت در فرآیند، و تضمین عدالت و انصاف در تصمیم‌گیری‌ها است.

۳. عدم یکسانی در اجرا: یکی دیگر از نگرانی‌ها این است که عدالت ترمیمی می‌تواند در اجرا و نتایج، تفاوت‌های زیادی داشته باشد. این امر می‌تواند به عدم یکسانی و عدالت در برخورد با مجرمان و قربانیان منجر شود.

• توصیه‌ها و پیشنهادات

۱. ترکیب با رویکردهای سنتی: برخی متخصصان جرم‌شناسی پیشنهاد می‌کنند که عدالت ترمیمی به عنوان یک مکمل به سیستم عدالت کیفری سنتی اضافه شود، به طوری که بتواند در کنار مجازات‌های سنتی و در موارد مناسب استفاده شود.

۲. پژوهش بیشتر: توصیه دیگر این است که پژوهش‌های بیشتری در زمینه تأثیرات و کارایی عدالت ترمیمی انجام شود. این پژوهش‌ها می‌توانند به بهبود فرآیندها و افزایش اثربخشی این رویکرد کمک کنند.

۳. توجه به حقوق قربانیان: متخصصان بر اهمیت حفظ حقوق قربانیان در فرآیندهای عدالت ترمیمی تأکید می‌کنند. این شامل اطمینان از رضایت آگاهانه قربانیان و فراهم کردن حمایت‌های لازم برای آن‌ها در طول فرآیند است.

در مجموع، دیدگاه‌های متخصصان جرم‌شناسی نسبت به عدالت ترمیمی متنوع است. در حالی که بسیاری از آن‌ها پتانسیل‌های این رویکرد را به رسمیت می‌شناسند، همچنین به چالش‌ها و محدودیت‌های آن توجه دارند و بر نیاز به اجرای دقیق و منصفانه آن تأکید می‌کنند.

نتیجه گیری

عدالت ترمیمی به‌عنوان رویکردی نوین در نظام قضایی، تمرکز خود را از مجازات به جبران آسیب‌های وارده به قربانیان و ترمیم روابط میان مجرم، قربانی و جامعه معطوف می‌کند. این رویکرد بر مبنای اصول مسئولیت‌پذیری، بازسازی و مشارکت تمامی ذینفعان عمل می‌کند و تلاش دارد تا با ایجاد فضای گفت‌وگو و توافق، به حل و فصل مؤثر مسائل بپردازد. عدالت ترمیمی می‌تواند به کاهش نرخ تکرار جرم، افزایش رضایت قربانیان و کاهش فشار بر سیستم قضایی کمک کند. با این حال، پیاده‌سازی آن با چالش‌هایی نظیر عدم پذیرش عمومی، تفاوت‌های فرهنگی و پیچیدگی در ایجاد توافقات مواجه است. در ایران، به‌ویژه در مواردی مانند جرائم نوجوانان و جرائم کم‌خطر، عدالت ترمیمی می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مؤثر در نظر گرفته شود. برای موفقیت در این زمینه، نیاز به سازگاری با مبانی فقهی و قانونی و آماده‌سازی ذینفعان وجود دارد. به‌طور کلی، عدالت ترمیمی با ارائه رویکردی جامع و انسانی به نظام قضایی، می‌تواند به بهبود عدالت و روابط اجتماعی کمک کند و فرصتی برای اصلاح و بازسازی فراهم آورد.

منابع و مآخذ

- ۱. "The Little Book of Restorative Justice" Howard Zehr.
- ۲. "Restorative Justice: Ideas, Debates" Gerry Johnstone.
- ۳. "Restorative Justice: How It Works" Marian Liebmann.
- ۴. "Restorative Theoretical Foundations" John Braithwaite.
- "The Promise of Restorative Justice: New Approaches for Criminal Justice and Beyond" [Restorative Justice Online](<https://restorativejustice.org>)
- عدالت ترمیمی: فلسفه، نظریه و عمل " نوشته حسن بیک محمدی
- "عدالت ترمیمی و پلیس جامعه محور" نوشته عبدالرضا بهرامی
- عدالت ترمیمی؛ مفاهیم، رویکردها و چالش‌ها " ترجمه و تدوین گروه پژوهشی
- بررسی تطبیقی عدالت ترمیمی در نظام ایران و کانادا " نوشته احمد رضا کیانی